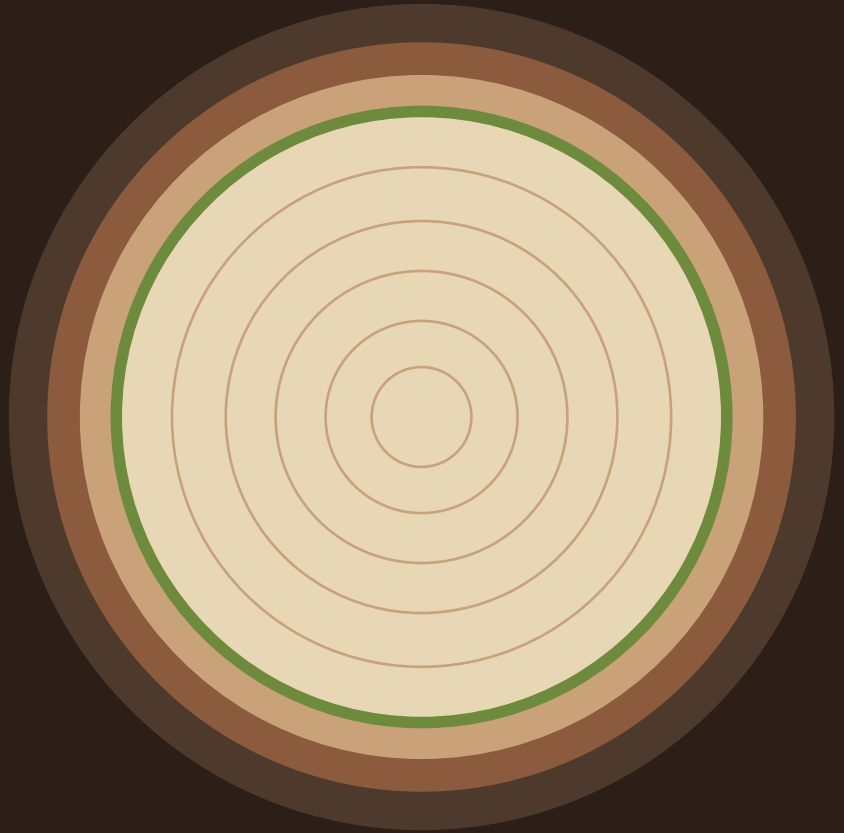
ARBORISTIKA

Skorja drevesa

Zgradba, vloga in pomen poškodb v arboristiki

Vloga skorje na drevesu

Zaščita

Varuje živa tkiva pred izsušitvijo, mrazom, vročino, ognjem in udarci.

Transport

Floem prevaja sladkorje iz listov v deblo, korenine in rastoče dele.

Rast v debelino

Ob notranjem robu leži kambij, ki vsako leto tvori nov les in ličje.

Skladiščenje

Parenhimske celice hranijo škrob, maščobe in vodo za zimo in pomlad.

Obramba

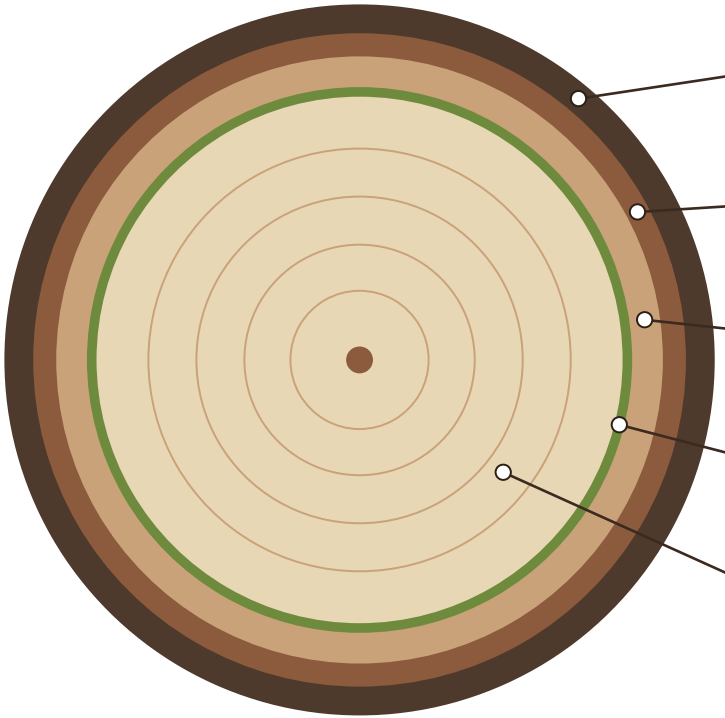
Tanini, smole in suberin odvračajo glive, žuželke in divjad.

Izmenjava plinov

Lenticele omogočajo dihanje živih celic pod neprepustno pluto.

Anatomska zgradba: prečni prerez

Skorja so vsa tkiva zunaj kambija – živa notranja in mrtva zunanja skorja

Ritidom (lubje)
Mrtva zunanja skorja iz odmrlih plasti periderma in floema

Periderm
Felem (pluta), felogen in feloderm – zaščitni sloj

Floem (ličje)
Živa notranja skorja – prevaja sladkorje navzdol

Kambij
Tvorno tkivo med skorjo in lesom

Ksilem (les)
Beljava prevaja vodo navzgor, jedrovina daje oporo

Notranja skorja: živi floem

- Edini živi in funkcionalni del skorje
- Sitaste cevi in celice spremljevalke prevajajo asimilate od listov do korenin
- Parenhimske celice in trakovi skladiščijo škrob in sodelujejo pri obrambi
- Floemska vlakna dajejo skorji trdnost in prožnost
- Aktiven je le najmlajši, nekaj milimetrov debel pas ob kambiju – starejši floem se stisne in postane del zunanje skorje

Zunanja skorja: periderm in lubje

Felem (pluta)

Mrtve celice s suberinom – nepropustne za vodo in pline; lenticele omogočajo zračenje

Felogen

Plutni kambij – tvorno tkivo, ki navzven tvori felem, navznoter feloderm

Feloderm

Tanka plast živih parenhimskih celic na notranji strani

Lubje (ritidom) nastaja z zaporednimi periderm, njegova oblika je značilna za drevesno vrsto:

Gladko

bukev, gaber

felogen deluje vse življenje; skorja tanka in občutljiva

Luskasto

bor, smreka

luske se postopoma luščijo z debla

Razbrazdano

hrast, kostanj, robinija

debelo lubje z globokimi brazdami

Luščeče

breza, platana

odpada v trakovih ali ploščah

Kambij – meja med skorjo in lesom

Ksilem (les)

Nastaja navznoter. Beljava prevaja vodo in mineralne snovi navzgor; vsako leto nova letnica.

Kambij

Tanka plast delitvenih celic. Uničenega kambija drevo ne obnovi na mestu – rana se zarašča le z robov.

Floem (ličje)

Nastaja navzven in nadomešča stisnjene, starejše plasti ličja. Kambij tvori bistveno več lesa kot ličja.

Spomladi, ko je kambij najbolj aktiven, skorja zlahka odstopi od lesa – takrat so odrgnine najobsežnejše.

Kako poškodba skorje vpliva na rast

1. **Prekinjen floem**
   Sladkorji ne dosežejo korenin pod rano – korenine stradajo in odmirajo.

2. **Oslabljene korenine**
   Manj sprejema vode in hranil – sušenje vrhov, redkejša krošnja.

3. **Izgubljen kambij**
   Na rani ni prirastka; nastane odmrla lisa, ki se zarašča le z robov.

4. **Vstop gliv in škodljivcev**
   Razgaljen les je izpostavljen trohnobi, ki lahko zmanjša stabilnost.

Delež poškodovanega oboda

< 25 %	drevo rano običajno zameji
25–50 %	opazna oslabitev
> 50 %	resna ogroženost
100 %	obročkanje – odmiranje

Orientacijsko – odvisno od vrste, starosti, vitalnosti in globine rane.

Najpogostejši vzroki poškodb skorje

Mehanizacija in košnja
Kosilnice, trimerji, gradbeni stroji in vozila odrgnejo skorjo ob vznožju.

Zmrzalne razpoke
Hitre temperaturne spremembe pozimi povzročijo vzdolžne razpoke.

Vezi, žice, koli
Pozabljene vezi se vrastejo in zadavijo deblo ali vejo.

Divjad in glodavci
Lupljenje, objedanje in drgnjenje rogovja; voluharji in zajci.

Sončni ožig
Vrste z gladko skorjo (bukev, javor, lipa) po nenadni izpostavitvi soncu.

Nepravilna rez
Rez skozi vejni ovratnik ali trganje skorje ob padcu veje.

Arboristična praksa: preventiva in oskrba

Preventiva

- Zaščitna ograja na gradbišču; deblo obloženo z deskami, ki niso pribite
- Zastirka ali pas brez trave okoli debla – ni košnje tik ob deblu
- Redni pregledi, sproščanje vezi in pravočasna odstranitev kolov
- Tulci ali mreže proti divjadi; postopno sproščanje gladkoskorih dreves

Oskrba poškodb

- Sveže odstopljeno skorjo takoj vrniti na mesto, pritrditi in zaščititi pred izsušitvijo
- Raztrgane robove porezati do zdravega tkiva – rane ne povečevati
- Premazov ran rutinsko ne uporabljamo, ker trohnobe ne preprečijo
- Rez ob vejnem ovratniku; rano spremljati (ranitveni les, trohnoba)